

Linköpings stifts färdplan för klimatet 2022–2026

Baserad på Svenska kyrkans nationella färdplan för klimatet, beslutad av kyrkomötet 2018

Bön för klimatet

*Evige Gud, hela jorden är full av din härlighet.
Till dig bär vi fram skapelsens våndor i klimatkrisens tid.
Vi ber om nåden att få göra gott, som dina skapade medskapare.*

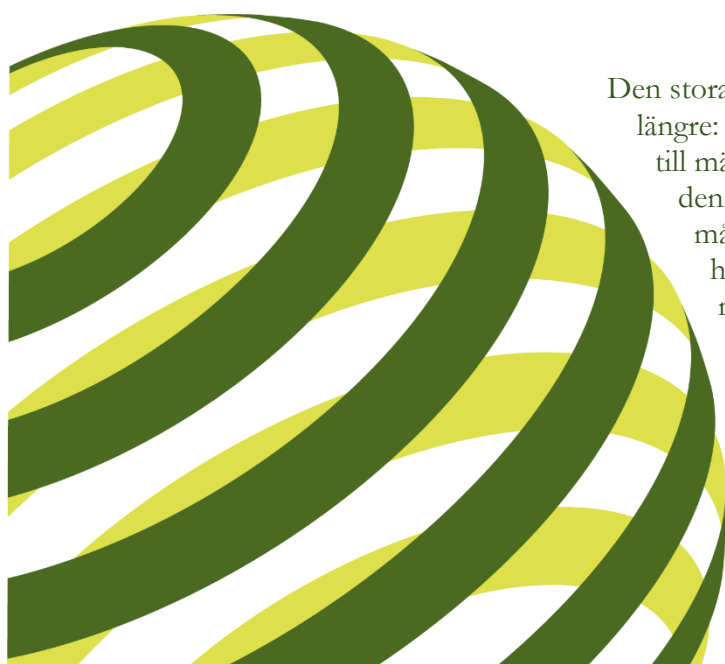
*Jesus Kristus, du har gått på vår jord och lever mitt ibland oss.
Gör oss känsliga för människors och hela skapelsens lidande.
Stärk oss i arbetet för ett värdigt liv, i rättvisa och solidaritet med
dem som lever och kommer att leva.*

*Heliga Ande, modets och självbesinningens kraft,
du talar till våra samveten.
Trösta oss när vi lider och plågas av ångest.
Ge oss oro när vi domnar i bekvämlighetens ro.
Skapa om oss till att bli vad vi är:
en enda mänsklighet under samma himmel.*

Bön från biskopsbrevet om klimat

Innehåll

Inledning.....	4
Skapade medskapare.....	4
▪ Omvändelse, Omställning, Omtanke	5
▪ Färdplanens förutsättningar	6
Mål.....	8
Effektmål 2030.....	8
Etappmål och leveransmål till 2026	8
▪ Kyrkans grundläggande uppgift.....	8
▪ Pilgrimsutveckling och relation till skapelsen.....	9
▪ Ekonomi och förvaltning.....	10
▪ Byggnader	12
▪ Resor och möten.....	13
▪ Maskiner och kyrkogård	14
▪ Jord och skog	14
Arbetsättet	16
Referenser.....	18

Den stora frågan är, säger en modern mystiker, inte längre: ”Vad är till min själs bästa, inte ens vad är till mänsklighetens bästa, utan bortom och över denna begränsade strävan: Vilken uppgift måste detta mitt liv utföra i Guds stora och hemliga hushållning.” De som frågar så när de bakar eller bryter brödet, när de myllar fröet eller bärgar skörden, i ensamhet eller gemenskap, vid dagens början eller dagens slut, de har oerhörd krafter på sin sida. Till synes kan de ha allt emot sig och ändå bärs de av tidens egen djupa oemotståndliga rörelseriktning.

Väckarklocka, Elin Wägner

INLEDNING

”Redan nu är jag en bärare. Gudsriket bryter fram och jag är utmanad att se tecknen på detta, och utmanad att se mig själv som det gudsrikestecken jag redan är, av nåd. Vi som vill framträda som kyrka har ett ansvar både att hjälpa människor att se att Gud verkar, och att aktivt ställa oss till förfogande. Gud älskar världen, och vi människor är kallade att dela Guds kärlek till världen i ord och handling.” (Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Så skriver Linköpings stifts biskop Martin Modéus i sitt herdabrev *Levande Tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse* (Modéus, 2016). Det är ett herdabrev som lyssnat av den reflektion som finns i stiftets församlingar. Det är ett brev som synliggör gudsrikesvisionen och kallar oss att dela Guds kärlek till världen.

Linköpings stift har under lång tid bedrivit ett aktivt miljöarbete. Efter det första biskopsbrevet om klimat som kom 2014 tog vi som första stift i Sverige fram en egen klimatstrategi som svar på de uppmaningar som Sveriges biskopar riktade till kyrkan. Nu, fem år senare, med ett än allvarligare läge för vårt gemensamma klimat, har vi ett reviderat biskopsbrev och en gemensam nationell färdplan för klimatet för hela Svenska kyrkan (Svenska kyrkans färdplan för klimatet, 2019).

Även den vetenskapliga och politiska grunden har fördjupats, bland annat med *Intergovernmental Panel on Climate Change*¹, IPCC:s, 1,5 graders rapport som belyser skillnaderna mellan 1,5 graders uppvärmning och 2 graders uppvärmning, *Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*, IPBES² rapport om biologisk mångfald och nu senast IPCC:s senaste rapport från augusti 2021, där man konstaterar att vi riskerar att passera 1,5 graders målet i Parisavtalet inom 10-20 år. Vi närmar oss oåterkalleliga tröskeleffekter, vi måste agera kraftfullt och vi måste agera nu. Det vi gör de närmsta årtiondena kommer att påverka förutsättningarna för livet på jorden i tiotusentals eller hundratusentals år framåt. Det är en lika oroande som svindlande tanke och det är lätt att tappa modet. Vill man fördjupa sin kunskap finns mer information om FN:s miljö- och klimatarbete i faktabilagorna längre bak.

I ”Ett biskopsbrev om klimatet” konstateras att *”Klimatkrisen är sannolikt den största gemensamma utmaningen som mänskligheten någonsin stått inför”*.

SKAPADE MEDSKAPARE

Den nationella färdplanen poängterar vikten av inre och yttre samling och vikten av att vi i tillit till Guds nåd och kärlek förmår frigöra kraft att bli de ansvarsfulla medmänniskor och skapade medskapare vi är i världen. Klimatkrisen väcker oro, ångest, skuld, rädsla, vrede och sorg – känslor vi måste ge utrymme, bearbeta och transformera till hoppfull handling. Vi behöver påminna oss om att människor och nationer genom historien överträffat sig själva och gjort det som ingen trott varit möjligt – trots allt. Kristen tro bärs av erfarenheten av att det till synes omöjliga kan bli verklighet.

¹ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) är FN:s mellanstatliga klimatpanel som sammanställer det rådande vetenskapliga kunskapsläget kring klimatförändringar, konsekvenser, sårbarhet och möjliga lösningar. Detta görs bl.a. i form av rapporter med hjälp av underlag från tusentals forskare och experter världen över.

² Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) är FN:s mellanstatliga panel som sammanställer det rådande vetenskapliga kunskapsläget kring världens biologisk mångfald och de ekosystemtjänster som genereras för samhället.

Uppgivenheten får aldrig sista ordet. Samtidigt som vi bekänner vår ofullkomlighet och vår del i klimatkrisen kan vi i andakt odla hopp och lust att vårda det goda, av kärlek till Gud, skapelsen och våra medmänniskor, med förhoppningen att förverkliga något av Guds rike i världen.

Ordet "förvalta" är ett vanligt ord i kyrkans sammanhang i relation till skapelsen. Det kan förstås som att "tjäna och bevara" jorden, att ha en relation till skapelsen. Samtidigt innebär teknikutveckling och urbanisering att allt färre människor har en djupare relation till naturen. Något har brustit. Detsamma kan på många sätt sägas om vår relation till Gud, oss själva och varandra. För att åstadkomma en förändring så räcker det inte att vi uppfinner nya tekniska lösningar. Vi måste också konfrontera våra bilder och berättelser om vilka vi är och vill vara och vad ett gott samhälle och ett gott liv är. Eller som biskoparna i biskopsbrevet uttrycker det:

"Människan är en berättande varelse. Också idag behöver vi sammanhängande berättelser om vår tid, berättelser där vi kan förstå krisens allvar och samtidigt se hur ett bättre och mer hållbart samhälle kan se ut. Sådana berättelser kan ge mod, tillit och hopp och därmed frigöra handlingskraft."

I biskopsbrevet, skriver också biskoparna "Att få del av livets gåva är en källa till ständig förundran. Det gör oss gott att känna det förunderliga i att vi finns till och att den värld vi lever i bär vårt liv dag och natt, genom varje andetag och genom årmiljoner av utveckling. Våra kroppar är gjorda av stjärnstoft och i en handfull mull ryms nästan lika många levande varelser som det finns människor på jorden. Förundran är insiktens moder! Förundran är också rätt början för att väcka engagemang i klimatfrågan."

OMVÄNDELSE, OMSTÄLLNING, OMTANKE

Vi har från och med 2020 en nationell färdplan för klimatet, inspirerad av det arbete som påbörjats i Linköpings stift och av uppmaningarna från biskopsbrevet om klimat. Det handlar bland annat om att lära, kraftsamla, ta fram konkreta handlingsplaner för omställning och klimatneutralitet, att låta en teologiskt reflekterad syn på skapelsen få styra förvaltning och ekonomi, samverka och låta församlingarnas gudstjänst, bön, sång och samtal vara klara uttryck för det hopp som kan växa till kraft och engagemang för skapelsens framtid. Vi uppmanas att särskilt studera de bibeltexter som handlar om rättvisa och rättfärdighet och människans roll och uppgift i skapelsen och särskilt stötta de mest utsatta.

De utmaningar vi står inför delar vi med många andra verksamheter men där ingår också uppgifter och ansvar som är specifika för oss som kyrka. Svenska kyrkan är Sveriges största medlemsorganisation. Vi möter människor i alla livets skeden. Vi är dessutom en av Sveriges största fastighetsägare. Förutom byggnader, äger och förvaltar vi mycket skog, jordbruksmark och avsevärda finansiella tillgångar. Det ger oss en position med ett långtgående ansvar för omställning. Men klimatkrisen är också andlig och existentiell, eftersom den berör våra innersta känslor och värderingar och vår relation med Gud. Vi behöver förändra men också förändras. Vi tror att en positionsförflyttning – en form av omvändelse också måste och kan komma till stånd. Ytterligare en nyckelfråga är hur vi ser på våra relationer till våra medmänniskor i andra länder som inte bidragit lika mycket till klimatkrisen men som drabbas desto hårdare, liksom rättvisa gentemot kommande generationer. Det handlar om klimaträttvisa och om rättvis fördelning – om omtanke om vår nästa.

Här i Linköpings stifts färdplan för klimat 2022-2026, vårt andra strategiska dokument för klimatet, så tar vi ännu ett steg och tydliggör vikten av att vi mobiliserar all vår gemensamma kreativitet, kunskap och engagemang för en tryggare, mer hållbar och hoppfull framtid. Linköping stifts egen färdplan för klimatet ska ses som en konkretisering och komplement till den nationella färdplanen och som ett fortsatt svar på det förnyade biskopsbrevet om klimatet. Arbetet bedrivs i den anda som beskrivs i Linköpings stifts herdebrev med särskilt fokus på tre av rörelserna:

”Från missmod till hopp.” Hur kan vi tillsammans vila i det hopp och den kraft som Gud ger, så att vi kan vara uthålliga och konkreta i vårt miljöarbete?

”Från brukare till bärare.” Vi är bärare av kärlek till världen och planeten, burna av den som bär allt. Vi har också ansvar för planeten. Så hur brukar vi den?

”Från verksamhetsproducent till gemenskap i liv.” Hur kan vi skapa en gemenskap i liv, där vi verkar tillsammans för en levande planet som levande medskapare?

FÄRDPLANENS FÖRUTSÄTTNINGAR

Roller och ansvar: Färdplanen bygger på den klimatstrategi som Linköpings stift antog 2015 samt på 'Svenska Kyrkans färdplan för klimatet', som togs fram efter ett beslut av Kyrkomötet 2018 och utvecklades av Svenska kyrkans nationella nivå tillsammans med stiftet. Strukturen på Linköpings stifts Färdplan för klimatet följer den för den nationella färdplanen för klimatet, som stiftsstyrelsen ställde sig bakom 2019, men med anpassningar till Linköpings stifts förhållanden och ansvarsområden samt till den teologi och kyrkosyn som får sitt uttryck i herdebrevet – 'Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse'. Effektmålen som beskrivs nedan kommer vi att verka för, dels i våra egna verksamheter, dels genom att främja och tillse församlingarnas och pastoratens klimatarbete. Referensår³ för målen är 2019 om inte annat anges.

Församlingarna och pastoraten har en hög grad av självbestämmande och fattar egna verksamhetsrelaterade beslut. Stiftens roll är att främja och ha tillsyn över församlingar/pastorat. Klimatarbetet inom Svenska kyrkan bedrivs på olika nivåer och karakteriseras av en hög ambition kring samarbete, delande av kompetens och erfarenheter, gemensamma projekt och utbildningsinsatser – en förutsättning för framgång. Detta avspeglas i färdplanen genom att ett antal leveranser sker i samarbete med nationell nivå, andra stift och pilotförsamlingar/pastorat i Linköping stift samt från andra håll i landet. Inom vissa områden samverkar vi också med andra aktörer, både offentliga myndigheter, organisationer, företag och utbildningsinstitutioner.

Om mål och etapper: Färdplanens övergripande effektmål är satt till år 2030. Vägen dit delas upp i etapper. I denna färdplan sträcker sig delmålen till 2026, med syfte att dels synka med stiftsstyrelsens styrdokumentets mållår, dels med den Nationella färdplanens mållår. På följande sidor beskrivs de övergripande effektmålen till 2030 samt kvantitativa och kvalitativa etappmål till 2026. Etappmålen beskrivs dels som effektmål, dvs ett önskat läge 2026, dels ett antal leveranser som stiftet genomför för att möjliggöra detta. Leveranserna kopplas till stiftsorganisationens

³ Referensår anger det år vi jämför utvecklingen med för målen, en minskning av energiförbrukningen utgår exempelvis från 2019 års energiförbrukning.

verksamhetsplanering och ska ses som levande målsättningar som regelbundet uppdateras för att uppnå effektmålen. Färdplanen kommer att revideras och uppdateras inför perioden 2027–2030

Om mätbarhet: God mätbarhet finnas för energianvändning för byggnader och krematorier samt för Svenska kyrkans bidrag till produktion av förnybar el och värme. Metoder för att följa utvecklingen gentemot målet om fossilfria transporter är under utveckling. När det gäller inköp och konsumtion pågår ett nationellt utvecklingsarbete. De olika delarna av Svenska kyrkans klimatarbete låter sig i varierande grad fångas med kvantitativa mått. Vi bedömer ändå att alla är centrala för att bidra till det långsiktiga effektmålet. Effektmålen i Färdplanen har utvecklade nyckeltal, vilka dock inte redovisas i detta dokument. I möjligaste mån avser vi att använda den internationellt erkända standarden för beräkning av klimatpåverkan, Greenhouse gas protocol⁴, för att på ett så transparent och tydligt sätt som möjligt redovisa vår klimatpåverkan och våra utsläpp.

Utgångsläget: Linköpings stift har arbetat med klimatfrågan sedan 2015 och vi har därför ett förhållandevis gott utgångsläge vad gäller statistik och kunskap, en del av resultatet från det arbetet kan ses i *tabell 1* och *diagram 1* och *2* nedanför. För ytterligare fördjupning av måloppfyllelse och resultat från tidigare arbete så hänvisar vi till *”Slutrapport för klimatstrategi för Linköpings stift 2015 – 2020” (bilaga 1)*. Vi har också samverkat med både nationell nivå och andra stift för att utveckla vår gemensamma datainsamling så att vi nu har tillgång till riktigt bra statistik från bland annat enkäten *”ekonomisk redovisning”* som genomförs årligen med SCB:s hjälp. Vi har också tillgång till ett digitalt hjälpmedel i form av systemet *”Svante”* som är en beräkningshjälp för att beräkna klimatpåverkan i enlighet med *Greenhous gas protocol*. Även i vårt arbete med lokalförsörjningsplaneringen har vi på ett unikt sätt bland stiftens byggt upp en flexibel databas som kan stötta både främjandearbetet och församlingars eget arbete både när det gäller energifrågor och ekonomi. När det gäller målen i vår färdplan för klimatet avser vi använda år 2019 som basår för alla mål om inte annat anges.

	2011-13		2019	
	Uppmätt värde	Besparingspotential	Uppmätt värde	Faktisk besparing
Totalt förbrukad energi (MWh/år)	40 900 (42782)	9 760	37 092	5 691 (13%)
Varav eldningsolja	2 900 (3456)	1 500	1 532	1 924 (56%)
Varav fjärrvärme	14 300 (14578)	2 100	13 274	1 304 (9%)
Varav pellets	807	160	277	530 (66%)
Varav el	22 900 (23941)	6000	21 791	2 150 (4%)
Utsläpp av CO₂ (ton/år)	5000 (5147)	1 350	1673	3 474 (67%)

Tabell 1: Delar av det resultat som uppnåtts i arbetet med Linköpings stifts klimatstrategi 2015 – 2020

⁴ En global standard utvecklad av World Resources Institute för att mäta och följa upp företag och organisationers klimatpåverkande utsläpp.

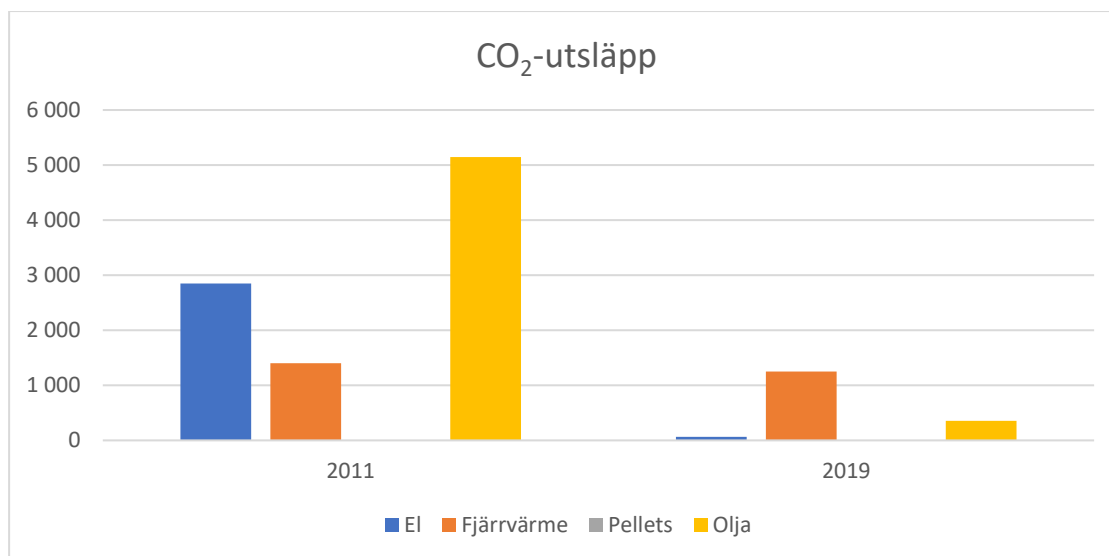

Diagram 1: Utsläppsminskningar från klimatstrategins början 2011 fram till 2019 från de fyra största energibärarna i våra fastigheter. Målsättningen var att minska utsläppen med 30 %, utfallet är en total reduktion på 67 %.

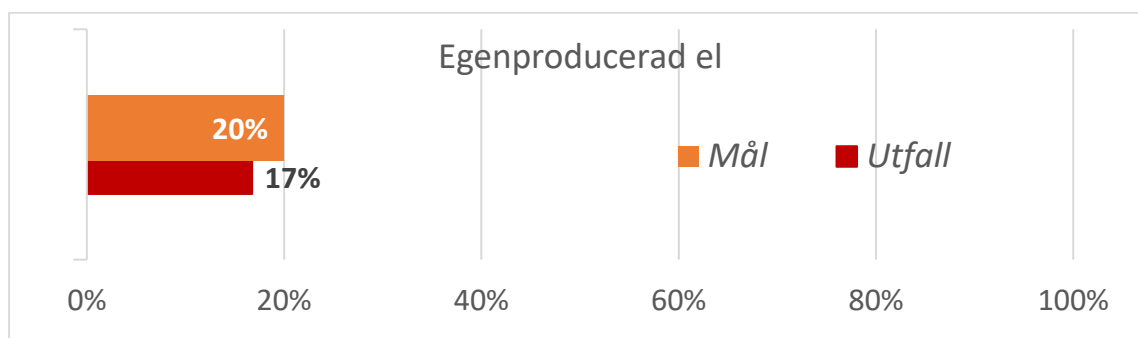

Diagram 2: Räknat på faktiskt producerad energi 2019 så producerar Linköpings stift tillsammans 3,6 Gwh förnybar el, vilket på ett ungefär motsvarar 17 % av total el-förbrukning. Det når inte fullt ut upp till målsättningen om 20 % av total förbrukning men är likväl en ökning på 1188 % jämfört med 2011 års produktion. Räknat på 2020 års installerade potential så kommer vi upp i 22 % egenproduktion av total förbrukad el.

MÅL

EFFEKTMÅL 2030

- Svenska kyrkan i Linköpings stift ska vara klimatpositiva senast år 2030, det vill säga vi ska minska våra egna klimatpåverkande utsläpp så mycket det går och därefter bidra till inbindning av kol från atmosfären som motsvarar våra kvarvarande utsläpp med marginal. Målet ska till största delen nås genom utsläppsminskningar inom Svenska kyrkans egen verksamhet samt andra insatser för omställning nationellt och globalt. Eventuella kompensatoriska åtgärder för resterande utsläpp när alla möjliga utsläppsminskningar är uttömda samt värden för ökad kolinbindning i skog och mark kommer att redovisas enligt då gällande högsta vetenskapliga praxis.
- Vi kommer i ökad utsträckning att verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen. Arbetet med klimat och skapelsens mångfald ska få tydliga uttryck i all verksamhet.
- Förvaltningen av prästlönetillgångarna är en integrerad del i arbetet med att hejda klimatförändringarna och bevara skapelsens mångfald.

ETAPPMÅL OCH LEVERANSMÅL TILL 2026

KYRKANS GRUNDLÄGGANDE UPPGIFT

”Himmel och jord, paradiset och vardagen hör alltså ihop i gudsrikesvisionen. Vår kamp för en rättfärdig värld är inte ett tillägg till den kristna tron som man kan ställa mot trons innersida och fråga varför kyrkan ”syslar med miljön i stället för att tala om Gud”. I visionen om Guds rike syns konturerna av kärlekens fred för världssaltet. I försoningen av alla relationer är det Gud som tar första steget, i Jesus Kristus. Den himmelska visionen i Första Korinthierbrevet, att Gud en gång ska bli allt, överallt, speglas in i det komplicerade nuet. Allting hör ihop i Guds rike.”

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Enligt kyrkoordningen är kyrkans grunduppdrag; Gudstjänst, Undervisning, Diakoni och Mission. Alla dessa delar kan ses som möjligheter att uppmana och förankra en mer hållbar vision. Det finns ett stort behov av nya berättelser om vad livet i en mer hållbar framtid kan innebära, inte bara energimässigt och materiellt utan också andligt och existentiellt. I församlingarnas verksamheter, i alla möten med andra samhällsaktörer och med enskilda individer finns det rika möjligheter att vara med och forma dessa nya berättelser och att sprida hopp. Klimatfrågorna handlar om hur vi ser på oss själva, varandra, vår relation till naturen och till Gud.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

- E1** att rörelsen från missmod till hopp synliggörs i klimat- och miljöfrågor via samtal, bön, undervisning, gudstjänst, mission och diakoni inom Linköpings stift och det finns en levande teologisk och existentiell reflektion i både stora och små sammanhang.
- E2** att pedagogik och lärande inom klimat- och hållbarhet bidrar till kyrkans och människors behov att ”Växa och rusta” för en hållbar framtid där tro och liv hänger ihop.
- E3** att ett diakonalt förhållningssätt i förhållande till skapelsen synliggörs och riter och ritualer för människors tacksamhet, sorg och hopp används och utvecklas.

Linköpings Stiftsorganisationen ska...

- Initiera och delta i inomkyrkliga och offentliga samtal, seminarier och lärtillfällen (exempelvis webinarier, studiecirklar, föreläsningar etc) utifrån biskopsbrevet om klimat och klimatfrågans existentiella och andliga aspekter.
- Anordna spetsutbildningar/lärtillfällen för relevanta grupper och/eller införliva hållbarhetsfrågor som en del av befintliga utbildningar. Bärarskap och möjliggörare är här två centrala begrepp.
- Informera om befintliga texter, studiematerial med mera som ger teologiskt djup och tolkning av klimatfrågan samt producera egna texter och material som bidrar till ökad reflektion och teologisk utveckling.
- Göra 'Skapelsetid'⁵ känt och firat inom stiftet.
- Systematiskt lyfta fram goda exempel från Svenska kyrkans hållbarhetsarbete i olika verksamheter i stiftet, liksom viktiga nationella kampanjer/dagar där stiftet deltar.

⁵ Skapelsetid är ett gemensamt initiativ där kyrkor och samfund över hela världen visar hur viktigt det är att i gudstjänsten lyfta frågor som rör vårt förhållande till skapelsen. Skapelsetid inleds 1 september och pågår till 4 oktober, men kampanjen och materialet kan också användas under hela kyrkoåret.

PILGRIMSUTVECKLING OCH RELATION TILL SKAPELSEN

”Vi är på väg, pilgrimsvandrare i tillvaron i relation och gemenskap med hela skapelsen. Därför behöver vi dynamiska bilder av vad det är att vara människa och kristen, bilder som tydligt visar att tillvaron är mycket större än vad vi själva är och som hjälper oss att sätta vårt hopp till den Gud som uppenbarat sig i Kristus.”

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Effektmål, i vårt stift vill vi...

E4 att Vadstena som grön pilgrimsdestination och Birgittavägarna till Vadstena är platser där pilgrimen kan finna ett gudomligt tilltal och en fördjupad reflektion kring sin roll i skapelsen. Samt där Linköpings stift och alla dess samarbetspartners tillsammans möjliggör en infrastruktur som främjar ett gudsmöte och en hållbar utveckling i alla dess former.

Linköpings stiftsorganisation ska

- stärka Vadstena som en grön pilgrimsdestination lokalt, nationellt och internationellt präglad av pilgrimsbudskapet pax et bonum (Frid och allt gott) i så väl relationen människor emellan som medmänniskans relation till hela skapelsen. Vi vill möjliggöra för människor att i Vadstena och längs Birgittavägarna se vägen mot en mer hållbar livsstil och inspireras till att vilja vandra vidare längs den på hemmaplan.
- genom fördjupade samarbeten med lokala församlingar, berörda stift, offentliga och privata aktörer samt internationella partners vidareutveckla ”Birgittavägarna”, till leder som lockar och inspirerar till ett ökat pilgrimsvandrande för alla åldrar samt fördjupande möten med Gud, medmänniskor och skapelse.
- genom samarbeten med offentliga aktörer, t. ex. det strategiska samarbetsavtalet med Region Östergötland, säkra att Birgittavägarna får en långsiktigt hållbar förvaltning.
- utveckla och expandera ’Pilgrims Welcome’, som ett sätt att fördjupa församlingarnas engagemang längs pilgrimslederna, lyfta pilgrimsvandrandets andliga aspekter samt säkra en hållbar och kvalitativ utveckling längs med lederna.
- fortsätta samarbetet med Pilgrim i Sverige, med syftet att stärka pilgrimsrörelsens närvaro i sammanhang som främjar pilgrimsvandrandets utveckling.
- ta vara på erfarenheterna från Klimatvandringen - ’Pilgrims Walk for future’ och det ökade intresset från nya målgrupper, som genom pilgrimskapet mött bön, reflektion och manifestation för skapelsens integritet. Utveckla former för ett fortsatt engagemang och fördjupning tillsammans med bl. a. övriga stift, studieförbund och folkhögskolor.

EKONOMI OCH FÖRVALTNING

"Kyrkan i dag lever i ett förändringstryck, både från organisationen och från samhället. Förändringstrycket från organisationen vill jag kalla längtan, och förändringstrycket från samhället vill jag kalla förväntan. Jag hör mycket av båda delarna. Båda är huvudsakligen positiva. Kyrkan är inte längre en del av myndighetsvärlden, utan en fri kyrka i en fri stat och kyrkan måste i denna nya roll finna sin egen ändamålsenliga väg: värderingar, sätt att tänka, tala och agera. Den nya statusen ger möjligheter och dessa behöver kyrkan nyttja."

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Kyrkan har ett förvaltningsuppdrag. Som en demokratiskt styrd folkkyrka så måste vi ha en transparent, välfungerande organisation och administration. Vi måste sköta både vad:et och hur:et så att säga. Det finns ett generellt behov inom Svenska kyrkan att utveckla och förbättra det organisatoriska miljö- och hållbarhetsarbetet så att vi förmår genomföra de åtgärder som verkligen ger effekt. Inte minst genom att koppla samman frågorna med ordinarie verksamhetsstyrning så att miljöfrågorna inte blir en fråga som ligger vid sidan om alla andra frågor. FN:s hållbarhetsmål inom ramen för Agenda 2030 visar på behovet att integrera de olika hållbarhetsdimensionerna i allt beslutsfattande men också vikten av att hitta strukturer för att hantera de konflikter som vi vet kommer att uppstå mellan olika hållbarhetsmål och hur vi då hanterar behovet av prioriteringar. I en värld med krympande resurser och valmöjligheter där hänsynsfrågorna blir alltmer komplexa ökar behovet av både ordning och reda vad gäller ekonomi, arbetsmiljö, koll på gällande lagstiftning med mera så väl som ett tillitsfullt och flexibelt ledarskap som snabbt kan hantera snabba förändringar, kriser och konflikter.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

E5 att Linköpings stift med alla församlingar och pastorat tar sitt ansvar för miljö- och hållbarhetsfrågorna genom att på ett strategiskt och tydligt sätt låta det genomsyra verksamheten och leda arbetet på hållbara vägar framåt. Miljöbalkens andra kapitels hänsynsregler om kunskap, försiktighet, hushållning om råvaror och energi om resurssnålhet utgör ramarna. Vår målbild är människans möjlighet att inte bara göra mindre ont utan att faktiskt göra gott.

Linköpings stiftsorganisation ska...

- tillhandahålla effektivt stöd, verktyg och utbildningar för att stötta församlingars/pastorats miljödiplomeringsprocesser.
- genomlysna och utveckla hur stiftets främjande/tillsynsinstrument – församlingsinstruktion, visitation, lokalförsörjningsplanering och begravningsinstruktion – bäst kan bidra till en verksamhet och ett samhälle som är klimatneutral och värnar skapelsens mångfald.
- genomföra en gemensam, välutvecklad och godkänd miljödiplomering senast 2023
- senast 2023 tillse att alla som sitter i någon form av ledande/beslutande position inom Linköping stiftsorganisation har fått kunskap om klimatförändringarnas orsaker och effekter på natur, människor och samhälle.
- följa en fastställd kapitalplaceringspolicy. Placeringarna ska granskas utifrån policyns krav och utifrån färdplanens mål om klimatpositivt stift 2030 av fristående revisor minst vartannat år.
- genomföra och främja inköp och upphandlingar som följer högt uppsatta miljö-, och energikrav samt främjar en resurssnål konsumtion.
- tillsammans med nationell nivå och några pilotförsamlingar/pastorat delta i en komplett klimatanalys av total spend⁶.

⁶ Begreppet syftar på total spendering, dvs totala inköp. Analysen avser vår totala konsumtions påverkan på klimatet.

BYGGNADER

”Vår kyrka har den största lokala närvaron av alla organisationer i landet. Denna ”andliga infrastruktur” ska vi vårda väl och vara mycket glada över. Våra många vackra kyrkor, liksom församlingarnas lokala liv, engagemang och bön är våra främsta tillgångar. Här finns påminnelse om att Guds heliga Ande är på plats i allt och överallt. Här finns rum och möjlighet att be, arbeta och samtala om samhälle och miljö, om livet och om Gud. Och för att ta emot Ordet och sakramenten.”
(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Svenska kyrkan äger drygt 700 uppvärmda fastigheter i Linköpings stift. Många av våra fastigheter är en viktig del av vårt kulturarv. Arbetet med våra byggnader har varit den centrala samlingspunkten som innebar starten för hela arbetet med en egen klimatstrategi i Linköpings stift. Allt började med det gemensamma energieffektiviseringsprojektet 2011. Fokus har legat på att minska användningen av fossila bränslen, effektivisera energianvändningen och köpa eller producera egen förnybar energi. Även framöver kommer dessa delar att vara viktiga, men i takt med att tekniken uppgraderas så blir behovet allt större att också jobba med beteendefrågor och öka kunskapen i styrning och användning av den nya tekniken.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

- E6** att energianvändningen per kvadratmeter skall minska med 15 % till år 2026 *eller* ej överstiga 160 kWh/kvadratmeter som riktmärke (som ett exempel, kan komma flera riktmärken för olika typer av byggnader).
- E7** att det senast 2026 inte finns några fossila energikällor i den energi som används (inklusive el) och att minst 50 % av total el-användning ska vara egenproducerad senast 2030.
- E8** att alla nybyggnationer och ombyggnationer i befintliga fastigheter ska göras med krav på hög energieffektivitet, fossilfrihet och klimatanpassning. Materialhänsyn tas för att undvika skadliga kemikalier och långväga transporter.
- E9** att vi tar steg mot att kyrkan blir en aktiv part i lagring av energi och effektbalansering av elnätet.

Linköpings stiftsorganisationen ska...

- säkra att arbetet med lokalförsörjningsplaneringen ska utgöra ett effektivt och användbart verktyg för att bedöma byggnaders och hela församlingars- och pastorats klimatpåverkan. Klimatprestanda och relevant statistik presenteras på Linköpings stifts webb.
- genomföra ett systematiskt främjandearbete kring energieffektivisering
- säkerställa att relevanta, miljö- och kostnadseffektiva ramavtal finns som möjliggör teknikutveckling, investeringar och innovation så att effektmålen kan nås.
- ta fram en vägledning senast 2022 för att tillhandahålla relevant miljö-, energi, och klimatstöd i samband med nybyggnation och/eller större ombyggnation.
- tillsammans med andra stift och intresserade församlingar/pastorat delta i projekt som undersöker möjligheten till energilagring/effektreglering/försäljning av nättjänster som utvecklingen av elmarknaden öppnar.

RESOR OCH MÖTEN

”För mig är det helt avgörande för kristen tro i dagens samhälle att vi börjar just i relationerna. Kyrkan har alltför länge talat om sitt budskap i termer och bilder som fått det att låta som om vi egentligen talar om något annat än om livet, livet som vi lever här och nu. Därför är det just relationsrikedomen, det mänskliga och det skapelsenära som jag letar efter och som jag gärna vill uppmärksamma – för där möter vi Gud.”

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Inom kyrkan reser vi en hel del, både inom församlingar och pastorat så väl som mellan dem, inom stiftet, mellan stiftet men också utomlands i olika sammanhang. Resor är något vi företar oss för att komma någon annanstans, mest troligt för någon typ av möte, för att upprätthålla eller skapa relationer. Men resor innebär ofta också stor energiåtgång och i värsta fall också höga fossila utsläpp som skadar klimatet. Vår gemensamma utmaning är därför att minimera antalet onödiga resor, använda all vår kreativitet och påhittighet för att skapa resfria möten och säkerställa att de möten vi faktiskt väljer att göra sker på ett så klimatsmart sätt som möjligt.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

E10 att Linköpings stift bidrar till och är ett föredöme i omställningen till en fossilfri transportsektor och till resurssnåla, miljövänliga möten genom att göra aktiva och insatta val i alla lägen. Stiftets gemensamma utsläpp från resor ska tack vare detta minska med 50 % till år 2026 och alla större stiftsgemensamma möten och konferensers klimatavtryck ska beräknas och klimatkompenseras.

Linköpings stiftsorganisationen ska...

- tillhandahålla aktivt stöd för en ökad digitalisering och system för resfria möten.
- främja och uppmuntra till vidareutvecklingen av en fungerande laddinfrastruktur för fordon bland annat genom god kunskap kring klimatklivet och andra offentliga stödformer.
- säkerställa att ramavtal och tjänster för fossilfria/fossilsnåla fordon (med olika drivmedel med god miljöprestanda), resor och laddinfrastruktur ska vara etablerade och fortsätta utvecklas.
- fortsätta utveckla samarbeten med andra stift och organisationer för att fasa ut utsläppen från biltransporter och främja en resurseffektiv mobilitet.
- säkerställa att alla möten, konferenser och utbildningar som anordnas av Linköpings stiftsorganisation följer fastställd mötes- och resepolicy. Stiftets egna gårdar och övriga anläggningar är möjliggörare.

MASKINER OCH KYRKOGRÅRD

”Vi behöver hjälpa varandra att föra det klivna mot helhet. Detta kan vi göra genom att hjälpas åt att se Gud i vardagens små händelser och i naturens under och genom att sätta ord på det vi ser. Gud finns i vår skadade skapelse, i medmänniskans ögon och i mitt trassliga liv. Allt har sin plats både i vardagens samtal och i bönen.”

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Våra kyrkogårdar och begravningsplatser är unika! I Götaland är de snart de ända kvarvarande resterna av de stora lövskogar som en gång dominerade här. Små rester av ett svunnet paradiset på jorden. Vi har här ett stort ansvar att vårda all den biologiska mångfald som finns och som inte överlevt någon annanstans. Men vi har också ett stort ansvar att hålla våra kyrkogårdar i ordnat och värdigt skick som skapar en rofylld sista vila och en välkomnande miljö för de som sörjer och minns sina älskade anhöriga. På begravningsplatserna och kyrkogårdarna sker många möten, med personalen som jobbar i förvaltningen, med människor på besök, med anhöriga och med naturen på platsen. Det gör att det finns en stor spridningsverkan av de insatser som förvaltningarna gör för miljön och vårt klimat.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

E11 att kyrkogårdar och trädgårdsmark inom Linköpings stift till 2030, är ett föredöme när det gäller biologisk mångfald och grönt kulturarv. På många håll finns odlingar av både frukt, grönsaker och blommor runt våra kyrkor och församlingshem, livet och rika upplevelser frodas.   E12 att mark och kyrkogårdsförvaltningar i stiftet är helt fossilfria när det gäller fordon, krematorieverksamhet och verktyg till 2023. Några tyngre dieseldrivna arbetsfordon, grävmaskiner och traktorer finns kvar men drivs i huvudsak av förnybar diesel (HVO). Eventuellt kvarvarande utsläpp klimatkompenseras.   E13 att stiftets förvaltningar värnar om dricksvattnet och utnyttjar mer hållbara vattenkällor när det gäller bevattning av odlingar, begravningsplatser och trädgårdar.

Linköpings stiftsorganisationen ska...

- fortsätta satsningen på utvecklande och inspirerande utbildningar och nätverk för alla som jobbar i gröna miljöer.
- genomföra nationellt övergripande projekt i samverkan med andra stift och andra aktörer för att öka kunskap, dela erfarenhet och arbeta fram nya metoder för både praktiskt arbete, planering och uppföljning av faktisk nytta.
- samverka för ramavtal som stöttar effektmålen, exempelvis för el-drivna verktyg och förnybar diesel.

JORD OCH SKOG

”Världen, skapelsen, djuren, naturens rikedomar och medmänniskorna är inte ting vi förfogar över utan sådant som vi står i relation till. Allt och alla står i relation med Gud. Därför är alla relationer uttryck för andlighet – Gud finns med i allt. Allting hör ihop med allting annat.”

(Levande tillsammans med Kristus – om en kyrka i rörelse)

Kristen tro och livssyn säger att allt liv har skapats av Gud och är heligt. Människans uppdrag är att med ansvar bruka och bevara skapelsen som skapad medskapare. Omsorgen om naturen gäller särskilt arter vars överlevnad hotas. Biskopsbrevet skriver här om oikos och ekonomi – det gemensamma hushållet. Oikos är grekiska för hus, hushåll eller familj och från det ordet har vi fått både ordet ekologi och ordet ekonomi, dvs både läran om samspelet i vårt gemensamma hem och kunskapen om hur vi hushållar med resurserna. Stiftet förvaltar prästlönetillgångarna. Förvaltningen ska ske på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar och ge bästa möjliga uthålliga totalavkastning.

Effektmål, i vårt stift vill vi...

E14 E15 E16	efterlämna positiva avtryck i de marker vi äger och brukar så att livet och dess processer skyddas uthålligt, den biologiska mångfalden bevaras och kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Svenska kyrkans mark i Linköpings stift ska därför skötas med stor hänsyn till naturliga processer och biologisk mångfald och med insikt om markens olika dimensioner som källa till livsmedel och råvaror, som källa till upplevelser och gudsnärvaro och som en mångfald av ekosystem med egen rätt att existera. att riskerna i samband med klimatförändringar har analyserats och skyddande åtgärder har vidtagits. Vikten av kolinlagring i skog och mark ska prioriteras högt för maximalt möjlig klimatnytta, men ekologisk-, andlig-, social- och ekonomisk hållbarhet ska alltid beaktas och balanseras mot varandra. att egendomsförvaltningens totala verksamhet, ska vara fossilfri senast 2030. Kraven på fossilfrihet på entreprenörer är höga och fossilfritt ska främjas och stöttas ute hos våra arrendatorer.

Linköpings stiftsorganisationen ska...

- fortsätta arbeta inom egendomsförvaltningen med egenproduktion av energi, arbete med pollinering/ biodiversitet/områdesskydd/fördjupad nyckelbiotopsinventering samt använda metoder och projektutveckling för minskad klimatpåverkan inom jord- och skogsbruk.
- slutföra nyckelbiotopsinventering av samtlig mark samt sammanställa och tillgängliggöra resultaten.
- ta fram en tydlig övergripande skogsstrategi baserad på vetenskap som tar hänsyn till nationella miljömål, de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, Parisavtalet och långsiktig klimatanpassning. Kraven i FSC och PEFC⁷ certifieringarna ska ses som absoluta lägsta krav.

⁷ FSC (Forest Stewardship Council) och PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) är skogliga certifieringssystem som Linköpings stifts egendomsförvaltning, tillsammans med de flesta andra stifts egendomsförvaltningar, är anslutna till.

- anpassa skogsvårdsplaner, traktdirektiv, riktlinjer för entreprenörer liksom andra styrande dokument och riktlinjer för allt arbete i skogen så att de går i linje med en ny skogsstrategi. Ett samlat åtgärdsprogram för miljö- och klimat inom området tas fram.
- fortsätta och intensifiera samverkan med länsstyrelserna inom stiftet för aktiva åtgärder för nyckelbiotoper, skyddad skog och ansvarsarter. Till 2024 ska relevanta nyckeltal ha utvecklats som tydliggör trender och effekter.
- utöka samverkan med expertmyndigheter, lärosäten och entreprenörer för projekt som ökar skogens- samt skogs- och jordbruksmarkens resiliens och kollagrande förmåga, exempelvis genom återställande av våtmarker.
- genomföra och delta i projekt i bred samverkan för att öka kunskapen om nya bruksmetoder, växtmaterial och strategier för att se effekten på klimat, biologisk mångfald och ekonomi.
- genomföra strategiska investeringar/projekt i anläggningar som medför ökad ekologisk produktion och ökad produktion av förnybar energi. En inventering av och förslag på de mest ekonomiskt och miljömässigt intressanta objekten ska göras och presenteras senast 2023. Till 2026 ska ett antal investeringar redovisas.
- genomföra en utredning om möjligheterna för egen produktion av biokol för användning som markförbättrare och kolinlagring på kyrkogårds-/trädgårdsmark liksom på jordbruksmark.
- utveckla informationen på Linköpings stifts webb med fokus på allt arbete som görs inom miljö, klimat och hållbarhet. Årsberättelsen innefattar ett grönt bokslut. Exempelvis ska beskrivning av naturvårdsskogar (eller länkar till dessa) finnas inklusive karta, nyckeltal, mål och måluppfyllnad redovisas, naturvårdsinsatser beskrivs inklusive resultat.
- genomföra årliga guidningar/dagar där verksamhet, energisatser, naturvårdsinsatser och resultatet av dessa visas upp för kyrkans anställda och för allmänhet.

ARBETSSÄTTET

Stiftsstyrelsen

Stiftsstyrelsen fastställer och följer upp klimatfärdplanen samt reviderar färdplanen vid behov, dock senast vart 4:e år.

Ansvarig handläggare på stiftskansliet

Ansvarig handläggare utarbetar årlig verksamhetsplan. Planerar och genomför beslutade projekt och leder processgruppsteamet. Ansvarar för uppföljning mot beslutade mål, nyckeltal och indikatorer.

Uppföljning

Varje delmål skall följas upp årsvis med hjälp av relevanta indikatorer/nyckeltal liksom mer kvalitativ bedömning och goda exempel. En uppföljande rapport presenteras årligen för stiftsstyrelsen.

Åtgärdsprogram

Syftet med att sätta upp klimatmål och ta fram ett åtgärdsprogram för Svenska kyrkan i Linköpings stift är att förtydliga vilka faktiska åtgärder som kan och behöver genomföras av, framför allt, stiftets församlingar och pastorat för att påtagligt minska vår negativa klimatpåverkan och öka vår positiva påverkan. Målen visar en viljeinriktning för olika relevanta fokusområden, åtgärderna preciserar vidare vad som faktiskt behöver ske i mer detalj på olika nivåer och funktioner inom stiftet.

Åtgärdsprogrammet omfattar förslag på åtgärder och aktiviteter som behöver genomföras under de kommande åren. Den innehåller åtgärder med olika ambitionsnivåer (*bild 1*), en grundnivå som är en basnivå dit alla församlingar och pastorat kan förväntas nå. Den kan sägas vara en miniminivå som utgår från svensk lagstiftning och nationella målsättningar. Därefter finns en mellannivå som har något högre ambition. Här finns åtgärder som har viss koppling till den nationella färdplanen för klimat och Linköpings stifts egen färdplans effektmål. Åtgärderna här handlar fortfarande om relativt "låg hängande frukter". Därefter kommer en plusnivå som bygger på med åtgärder som har ytterligare lite högre ambitionsnivå och som tydligt ligger i linje med Linköpings stifts färdplan. Sist kommer en toppnivå som handlar om de riktigt utmanande åtgärderna som verkligen bidrar till fördjupad insikt och omställning, åtgärder som ligger i framkant av utvecklingen. Åtgärdsprogrammet kan därför ses som steg längst en gemensam rörelse där alla börjar på olika trappsteg, men där vi har en gemensam riktning och destination – en hållbar och klimatneutral kyrka.

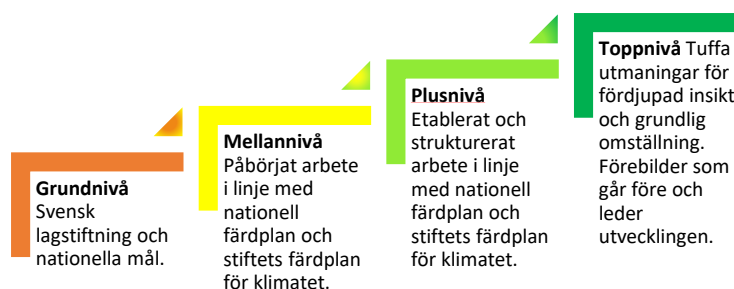
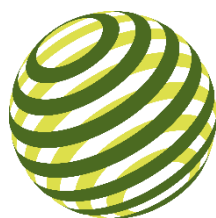

Bild 1: Åtgärderna, som utgör en verktygslåda för vad församlingar och pastorat kan göra i praktiken för att bidra till klimatfärdplanen, delas in i olika nivåer som en guide för vart det kan vara lämpligt att starta och vilken ambitionsnivå man som församling/pastorat vill ligga på.

Åtgärdsprogrammet är ett levande dokument som hela tiden måste uppdateras och som kan utgöras för verksamhetsplaner och församlingsinstruktioner. Det ingår därför inte i färdplanen utan kommer att vara ett separat dokument som i huvudsak publiceras digitalt.

REFERENSER

- Ett biskopsbrev om klimatet.* (2014). Uppsala: Svenska kyrkan.
- Ett biskopsbrev om klimatet.* (2019). Uppsala: Svenska kyrkan.
- IPBES, & E. S. Brondizio, J. S. (2019). *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.*
- IPCC, & Masson-Delmotte, V. P. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis.* .
- Masson-Delmotte, V. P.-O.-O. (2018). *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and .*
- Miljöbalk 1998:808, kapitel 2.* (u.d.). Hämtat från Sveriges riksdag/dokument & lagar:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808
- Levande Tillsammans med Kristus - om en kyrka i rörelse.* M. Modéus, (2016).
- Värna den jord som Gud älskar - Kyrkorna i Sverige om klimat och hållbar utveckling.* Bromma: Sveriges Krisna Råd (2013).
- Svenska kyrkans färdplan för klimatet. (2019). Svenska kyrkan.

Linköpings stifts färdplan för klimatet 2022–2026

2021

Frida Gårdmo
Per Rosenberg
Carina Sundberg
Sara Adolfsson
Steve Nyström
Eva Hagström
Bengt Palmqvist

Svenska kyrkan
LINKÖPINGS STIFT